

OLLE LIDBOM

SKOL
PLATT
FORM
EN

*EN SANN HISTORIA OM MILJARDER,
KONSULTER, FÖRÄLDRAR OCH BARN*

fri tanke

Innehåll

Prolog	7
1. Undergångens pyramid 2018–2020	13
2. Vingar åt människans förmåga 1976–2000	25
3. We come in peace 2020–2021	49
4. Göteborgarnas perfekta hämnd 2003–2011	67
5. Gratis öl! 2021	97
6. Vinnare och neandertalare 2013–2015	117
7. 1800 A4-papper 2021	145
8. New Balance-sneakers och Imacs 2016–2017	161
9. Fantomenkryptot 2021	201
10. Lilla väfflan 2018–2019	219
11. Har du testat att starta om? 2021–2023	271
12. Vad hände sen? 2023–2024	289
Författarens tack	294
Källor och litteratur	298

Prolog

I FEBRUARI 2023 satte sig Olle Burell vid ett mötesbord i Stockholms stadshus. Han hade ett gladlynt ansikte, runda glasögon och tunt hår. Han påminde om Göran Persson, om än både piggare och mer vördnadsfull. Burell var arkitekt till yrket, men hade politiken i blodet. Som socialdemokratiskt skolborgarråd hade han varit högste politiker med ansvar för skolan i Stockholms stad mellan 2014 och 2018. Han var folkvald av stockholmarna under de år som Skolplattformen utvecklades.

Jag hade i flera år sökt svaret på gåtan Skolplattformen. Den var ständigt omskriven och illa omtyckt av både lärare och föräldrar. Mina egna erfarenheter var också eländiga.

Ett särskilt minne hade etsat sig fast av hur jag lämnade mina barn på en regnig förskolegård där pedagogerna satt under ett paraply och försökte klicka i närvaron på en blöt, bärbar dator. Uppgivna förklarade de att Skolplattformen varken fungerade på mobilen eller surfplattan. Jag lyckades heller aldrig läsa min äldsta dotters betyg i Skolplattformen utan såg bara spöklika notiser dyka upp i mobilen: »Det finns en nyhet om ditt barn.« Men när jag klickade hamnade jag på en blanksida i appen utan nyheter om mitt barn. Likt de flesta föräldrar, lärare och elever i Stockholm undrade jag en sak: varför fungerade det inte? Till sist började jag skriva en bok för att få svar på den frågan.

När jag satt mittemot Olle Burell var arbetet nästan färdigt. Jag hade ägnat flera års arbete åt att hitta någon ansvarig. Många folkvalda politiker svor sig fria. Burells företrädare var liberalen Lotta Edholm som under hösten 2022 blivit skol-

minister. Trots flera försök under ett halvår ville hon inte svara på frågor. Hennes efterträdare tillhörde också Liberalerna: Isabel Smedberg-Palmqvist. Även hon vägrade ta ansvar eller prata om Skolplattformen. Burell var det enda före detta skolborgarråd som var villig att prata med mig.

»Jag tror att du sa att du har 30 minuter?«

En pressekreterare ruvade i ena änden av rummet.

»Ja, men precis. Sen kommer det en ambassadör som jag ska ta emot. Så vi kör!«

»Vi kör. När hörde du talas om Skolplattformen första gången?« undrade jag.

»I samband med ett nämndsammanträde. Vi fick se en presentation. Det jag minns är en bild av ett hus som bestod av olika komponenter med olika färger. Budskapet var att det var ett viktigt och komplext projekt.«

»Och när började du förstå att det fanns problem?«

»De rapporterade om utmaningar i projektet. Det är lätt att vara efterklok och tänka att då borde man förstått vad som skulle komma. Jag hade nog känt mig väldigt nipprig om jag utifrån de signaler jag fick skulle ha dragit i handbromsen och stoppa hela den här grejen. Skulle vi sparka hela ledningen? Vad ska man göra i det läget?«

Burell rätade på sig i stolen och funderade vidare. »Jag har tänkt inför att jag ska träffa dig... Var det här projektet dömt att misslyckats redan från början? Är det någonting i en kommuns kapacitet och kompetens som gör det orealistiskt att lyckas med gigantiska it-projekt? Har det med den tekniska kunnandet kring it att göra? Har det att göra med lagen om offentlig upphandling?«

Det var en intressant fråga. Jag upprepade den: »Var det dömt på förhand att misslyckas?«

»I efterhand kan man konstatera att det ju inte gick bra. Man måste ställa sig frågan: fanns det andra, bättre alternativ som vi ratade? Och då kommer jag fram till att det fanns inte uppenbart bättre alternativ. Ett klassiskt dilemma helt enkelt. Det är väldigt lätt att vara efterklok. Men behovet fanns ju där.«

»Men till höga kostnader?«

»Jag har också grubblat på de här pengarna. En sak är ju säker, det finns ju ingen kommunal tjänsteman eller politiker som haft någonting att vinna på projektet. Egentligen har vi bara att förlora på att ge oss in i sådana här stora projekt. Människor blir arga och missnöjda, det kostar mycket pengar. Skulle det gå bra kommer ju inte någon tacka dig, alla skulle bara tycka att ›ja, men tacka fan för att det funkar med tanke på hur mycket pengar det kostar«. Men jag har ju aldrig mött någon person som inte vill göra sitt bästa. Därför vänder jag mig mot att hitta någon syndabock.«

»Så det finns ingen ansvarig, helt enkelt?«

Burell tittade ut genom sitt fönster. I blickfånget låg Stadsledningskontorets kräm vita byggnad i hörnet av Hantverkargatan. Mittemot tronade Utbildningsförvaltningens stora, vita och sandbruna byggnad. Dessa två platser var spelplanen för alla möten, beslut, bråk och intriger som omgärdat Skolplattformen.

Burell fortsatte trevande.

»Det kanske också ökar frustrationen bland väljare att man inte upplever att politikerna tar ansvar. Alla är ju ... vi har olika ansvar i organisationen. Och det största ansvaret vi kan ta är att lära av alla de här utvärderingarna som har gjorts...«

Plötsligt tittade han på klockan, avbröt tankegången och började prata om ambassadören han skulle träffa.

»Oj, då står han snart och stampar.« Han sneglade på presssekreteraren. Jag gjorde ett sista, fumligt försök att få svar på ansvarsfrågan:

»Jag tänker att ›lärande‹ är ett ganska abstrakt sätt att ta ansvar?«

Burell svarade delfiskt: »Det får man väl hoppas att organisationerna kan lära sig.«

Sedan var mötestiden slut. Jag tackade, vi skakade hand och efter några artighetsfraser stod jag utanför Stadshuset. Den tunga dörren gled igen och på Ragnar Östbergs plan föll ett iskallt duggregn.

I.

Undergångens pyramid

2018–2020

Kepsen

ÄNTLIGEN FICK CHRISTIAN Landgren logga in på Stockholms stads nya app. Han var 42 år, bredaxlad och så lång att han ofta fick huka sig för att inte slå huvudet i dörrposter och hängande lampor. Han bar glasögon och emellanåt sparade han ut till en liten tunn tangorabatt ovanför läppen. En del tolkade den som ironisk, andra tyckte att den fick honom att se arrogant ut. Ibland hade han keps nedtryckt över det mörka håret.

Han var en av Sveriges mest meriterade webbutvecklare och försökte varje dag hitta nya sätt att lösa samhällsproblem med internet och digitala verktyg. Sedan 1990-talet hade han predikat om möjligheterna och lika länge hade han ett eget företag som byggde it-lösningar åt företag, Iteam.

Han bodde fortfarande i Bromma, den stadsdelen nordväst om Stockholm som var fylld med sekelskiftesvillor och funkis-hus, där han växte upp. Välmående kärnfamiljer på ytan och nyskilda kvinnor och pensionärer i bostadsrätter. Promenadväg till skolorna, men ändå lyste bakljusen från Teslor och hybrid-SUV:ar i långa köer varje skoldagsmorgon.

Eleverna klev ur bilarna och rusade in på skolgårdarna för att träffa sina klasskamrater efter sommaren. Mycket var som vanligt, men en sak hade förändrats. Från och med nu använde alla föräldrar och lärare Stockholms stads nya app. Även Landgren skulle använda den.

Appen hette Skolplattformen. Och från och med höstterminen 2018 ersatte den all annan kommunikation mellan lärare, föräldrar och elever. Betyg, frånvarohantering, schema,

omdömen, läxbeting, matsedel, veckobrev, bokning av utvecklingsamtal, kallelser till föräldramöten och friluftsdagar. Allt som tidigare sköts med lappar, e-post, egna Facebookgrupper och bloggar hanterades nu av Skolplattformen.

Rektorn på skolan där Landgrens barn gick var lika stenhård som andra rektorer: de gamla sätten att kommunicera mellan skola och vårdnadshavare var nu otillåtna. Kontakt fick bara ske via den nylanserade Skolplattformen.

Appen Skolplattformen var emellertid en liten del av hela Stockholms stads stora it-satsning på skolan, men den mest synliga. Lärarna, rektorerna och skoladministratörerna skötte all administration i andra system och appen hämtade information om närvaro, betyg, adress, lektioner, klassrum, matsedel, skolplacering och allt annat från alla dessa olika datasystem. Skolplattformen var helt enkelt toppen på isberget.

Att Stockholms stad hösten 2018 tog klivet in i en ambitiös it-satsning var på tiden, tänkte webbvisionärer som Landgren. Skolplattformen lanserades i elfte timmen. Men där var den ändå! Den var rosa, blå och barnens rektor lovade att den var fylld med läxuppgifter, veckobrev och schema.

När Landgren loggade in på Skolplattformen blev han missbelåten. Han förstod inte var han hittade informationen han letade efter. Dessutom var appen långsam och trögtänkt. Och varför tyckte Stockholms stad att dagens matsedel behövde skyddas bakom Bank-ID? Landgren hade en bestämd uppfattning om hur digitala lösningar borde fungera, men med hans långa erfarenhet av att utveckla egna appar visste han hur svårt det kunde vara att lansera nya tjänster. Han valde att vara stoisk och använde appen så gott det gick.

Sedan separerade han och barnens mamma. Det krävde ännu mer projektledning och samordning av gymmapåsar, utvecklingsamtal, läxor och scheman. Skolplattformen var inte

lämpad för det: appen laddades långsamt, det var fortsatt svårt att hitta information och lärarna verkade använda den på olika sätt. Det tog mycket tid för Landgren när han klickade runt i appen för att hitta rätt veckobrev. Ibland fungerade inte appen alls, utan hängde sig när den försökte ladda in skolmatsedeln för veckan. Andra gånger gav den kryptiska felmeddelande skrivna med teknisk jargong. Lärarna kunde inte heller hjälpa till eftersom de inte visste hur appen såg ut – deras gränssnitt skilde sig från föräldrarnas.

Droppe för droppe fylldes Landgrens bägare med irritationsmoment. Och sedan kom coronapandemin och de digitala kontakterna med skolan blev ännu viktigare. Men Skolplattformen gjorde ingenting enklare för Landgren, hans före detta och deras barn. Tvärtom ökade frustrationen och ilskan för varje gång han loggade in.

Visst var det svårt att bygga nya it-system men hösten 2020 rann hans tålamod över.

Människor som blir frustrerade reagerar på olika sätt. Landgrens sätt var att beställa en keps. »Skrota Skolplattformen« stod det med taffligt broderade bokstäver på det vita tyget. Han klämde gärna på sig kepsen över det mörka håret när han lämnade barnen på skolan. Några andra föräldrar nickade uppskattande när de såg den.

Mottot »Skrota Skolplattformen« blev Landgrens kännetecken. Han hade aldrig tidigare designat kepsar i protest mot it han inte tyckte höll måttet. Men med Skolplattformen kändes det annorlunda. Den gjorde honom hätsk, väckte en stridslustnad i honom. En morgon på skolan kom en av lärarna fram. Han tog Landgren åt sidan när lämningen var klar för att kunna prata utan att någon hörde.

»Snygg keps«, sa han och gick sedan tillbaka till klassrummet. När Landgren tog en bild på sin keps och la ut den på Twitter

reagerade många glatt och flera kommenterade hans tweet. En av dem var formgivaren Daniel Bruce, som direkt när han lajtat kepsbilden la till en kommentar: »Vad säger du: ska vi erbjuda våra tjänster och göra om skiten?» Landgren svarade att han gärna byggde en ny Skolplattform, men »tyvärr kommer politikerna i Stadshuset aldrig acceptera att det behöver börjas om«.

Istället gick Landgren med i en ny Facebookgrupp: »Vi som älskar skolplattformen«. Där ägnade sig medlemmarna åt sarkastiska inlägg och skrev ironiska hyllningar av allt de ogillade med Skolplattformen. Buggar, fel och ologiska lösningar vändes till något positivt. Under hösten postade Landgren och de andra medlemmarna syrliga kommentarer och skärmdumpar. Landgren upptäckte till exempel att Skolplattformen hade två olika kalendrar för eleverna – som inte visade samma kalenderhändelser. Det beskrev han i omvända ordalag:

»Som tur är har Skolplattformen två kalendrar på startsidan. Det är lite som lucköppningen, för de visar inte samma information så det blir en överraskning när saker händer. Vi älskar ju överraskningar på julen!« skrev Landgren och fortsatte:

»Lösningen hänger sig, och navigationen är omöjlig att använda och information döljer sig på så många olika hörn så det blir ju en upptäcktsfärd när man är inne i vår kära plattform. Det är ju verkligen inte »tråkigt« utan snarare »spännande?«

I ett annat internetforum för programmerare började Landgren diskutera möjligheterna att begära ut källkoden från Stockholms stad – den kod som skrivs av programmerare och beskriver hur en dator ska visa information och hur ett program ska fungera. Att titta på källkod var nästan som en hobby för Landgren och andra programmerare. Det var så de lärde sig nya knep och kunde se hur andra löst problem. Att titta på dålig kod var lika underhållande som att se en kalkonrulle som var så dålig att den blev bra.